

(/)

🏠 (/) > Besættelsen (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen>)

> Bøger (<http://www.historie-online.dk/boger>)

> Anmeldelser (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5>) > De uønskede

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/far-hvad-er-fred>)

De uønskede

Kategori: Anmeldelser

Visninger: 2881

Del artikel: **f** (<https://www.facebook.com/sharer/sharer.php?u=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/de-uoenskede>) **t**

(<https://twitter.com/home?status=>. Aktiviteten kan ses på <http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/de-uoenskede>) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/de-uoenskede>) **in**

(<http://www.linkedin.com/shareArticle?mini=true&url=http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/de-uoenskede&title=>)

Thomas Harder

De uønskede. De tyske flygtninge i Danmark 1945-1949

Gyldendal. 481 s. Rigt III. Pris: 399, 85 kr.

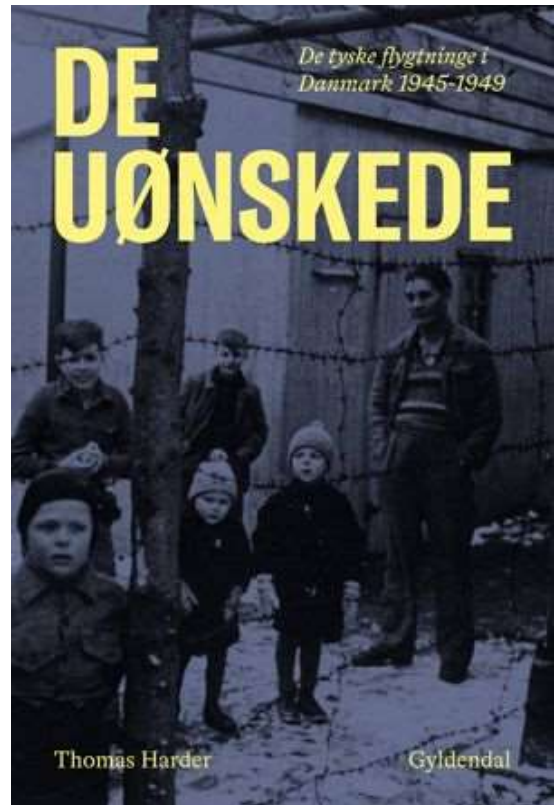
Af Poul Ulrich Jensen, historiker

Efter en rundtur til adskillige lejre med tyske flygtninge i juni 1945 skrev avisen "Aftenbladet", at de internerede ikke havde grund til beklagelse under de givne forhold. De ville gerne hjem, og danskerne ønskede også at komme af med dem hurtigst muligt. Journalisten sluttede med håbet om, at det ikke ville vare længe, før begge ønsker gik i opfyldelse. Sådan gik det dog langt fra, for historien om de tyske flygtninge i Danmark, der var begyndt under 2. Verdenskrigs sidste fase med den voldsomme russiske offensiv, der udløste en panisk masseflugt mod vest, sluttede først, da de sidste forlod landet i februar 1949. Thomas Harder, cand. mag. i italiensk og historie og adjungeret professor ved Copenhagen Business School, beskriver hele forløbet på fremragende vis, så både de personlige oplevelser blandt de uønskede flygtninge og den overordnede histories mange aspekter med politiske, ideologiske, økonomiske og administrative hensyn er grundigt belyst.

I den sidste krigsvinter udløste det accelererende tyske militære sammenbrud og Den Røde Hærs voldsomme offensiv i januar 1945 en sand folkevandring mod vest for civilbefolkningen i Østprøjsen, ikke mindst af søvejen. I februar anløb det tyske troppetransportskib Wartheland København med de første flygtninge, der nåede til Danmark, og de næste tre måneder strømmede mellem 200.000 og 250.000 fra Østprøjsen, Baltikum og Pommern ind i landet. Besættelsesmagten var ude af stand til at håndtere den kaotiske situation, og fra dansk side var trangen til at hjælpe stærkt udfordret af antityske følelser, for de nazistiske overgreb kulminerede i de samme måneder, hvor flere tusind danskere blev deporteret til tyske koncentrationslejre eller fængsler og 65 henrettet. For den største del af befolkningen repræsenterede de tyske flygtninge, trods deres åbenlyse nød, fjenden, og efter Tysklands totale sammenbrud og kapitulation blev de et højst uvelkomment ansvar for befrielsesregeringen med socialdemokraten Wilhelm Buhl i spidsen.

Flygtningene var stuvet sammen i skoler, sportshaller, forsamlingshuse og lignende indkvarteringssteder under opsyn af Statens Civile Luftværn. Allerede i slutningen af juli stod det klart, at der ville blive tale om et længere ophold på indtil videre ubestemt tid, og det krævede en mere permanent løsning af de praktiske problemer. Derfor blev Flygtningeadministrationen oprettet i september 1945 under ledelse af statsminister Vilhelm Buhls ven og partifælle Johannes Kjærbøl, hvis nøgleord for forsorgsniveauet var "forsvarlig" og "nødtørftig". Flygtningene var således på tålt ophold i et land med knappe ressourcer, og samtidig var der et stærkt ønske om at holde dem isoleret fra befolkningen, så man undgik enhver integrering i det danske samfund. I løbet af det følgende år blev de fleste derfor placeret uden for byerne og samlet i større baraklejre, medens der blev arbejdet ihærdigt med eventuelle muligheder for hjemsendelser.

Krigens sejrende parter, England, USA, Frankrig og Rusland havde ved Potsdamkonferencen i sommeren 1945 oprettet hver deres besættelseszone, hvor administrationen kæmpede med at løse næsten uoverskuelige flygtningeproblemer. Omkring 12,5 millioner fordrevne tyskere var stuvet sammen i de fire zoner, og de vedholdende danske bestræbelser for at påvirke især den britiske forvaltning i Slesvig Holsten til at modtage et kontingent flygtninge fra Danmark forblev længe uden held. Forhandlingerne, der blev intensiveret i løbet af 1946, førte ingen vegne, men til gengæld gik både franskmænd og amerikanere sidst på året med til at modtage hver 12.000 flygtninge. Først i 1947 var det britiske udenrigsministerium indstillet på at skride til handling både af humanitære og politiske grunde. De tyske flygtninge i Danmark var efterhånden den sidste større flygtningegruppe i Nordeuropa, der ikke var blevet repatrieret, men det gik fortsat meget trægt med hjemsendelserne. Fra

september 1947 til maj 1948 blev det kun til 8.300, og først den 15. februar 1949 forlod de sidste 800 Danmark. Tilbage var ca. 14.900 tyske flygtninge og 10.250 soldater, der ikke havde overlevet, men lå begravet på 475 kirkegårde rundt om i landet.

For mange af de hjemvendte var vanskelighederne ikke forbi med ankomsten til Tyskland, hvor de stort set var lige så uønskede, som de havde været i Danmark. Befolkningen i de besatte områder kæmpede efter det totale nederlag om knappe ressourcer i et land, der var lagt i ruiner. Der var hverken moralsk eller materielt overskud til at hjælpe dem, der kom udefra og skulle i gang med at opbygge en helt ny tilværelse. Men for Danmarks vedkommende var flygtningeproblemet løst. Det havde i høj grad sat landet i et ikke mindst moralsk dilemma, hvor man søgte at sørge for flygtningene på et niveau, man kunne forsvare rent medmenneskeligt, men uden at provokere befolkningen, hvor antipatien mod alt tysk stak dybt efter besættelsestidens prøvelser.

Hvordan den danske stat håndterede denne balancegang, var der allerede i samtiden delte meninger om, og blandt de kritiske røster var arkitekten, samfundsdebattøren og forfatteren Poul Henningsen. Han kaldte det i februar 1946 for et demokratisk problem, at den danske befolkning tilsyneladende ikke interesserede sig for, hvad der foregik i flygtningelejrenes lukkede land, og at mange sandsynligvis anså de tyske flygtninges hårde skæbne som løn som forskyldt. Også forfatteren Tove Ditlevsen gik i rette med efterkrigsdanskernes ufølsomhed og tidens hævnthirst og tyskerhad. Debatten om dette specielle stykke danmarkshistorie er fortsat helt til i dag,

I Thomas Harders velskrevne bog bliver hele forløbet for første gang belyst gennem et særdeles omfattende kildemateriale, og den grundige og objektive fremstilling kommer omkring alle relevante aspekter. Det er historieforskning og formidling af høj kvalitet, og illustrationerne supplerer teksten på bedste vis. De mange fotos af udmattede mennesker, flest kvinder og børn, på vandring med sparsomme ejendele eller anbragt bag hegn med bevæbnede vagter er en stærk dokumentation af de omkostninger, der fulgte med tilværelsen som flygtning. Bogen kan varmt anbefales, og dens emne er også i dag, hvor flygtningedebatten står højt på den politiske dagsorden, særdeles aktuelt.

[Historie-online.dk, den 28. oktober 2020]

← **Forrige artikel** (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/far-hvad-er-fred>)

SE RELATEREDE ARTIKLER

(<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/fortraengt-grusomhed>) (<http://www.historie-online.dk/boger/anmeldelser-5-5/besaettelsen/et-halvt-aar-i-gestapos-klor>)

